

Sygn. akt VIII *Pa 138/16*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 grudnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jolanta Łanowy-Klimek
Sędziowie:	SSO Joanna Smycz SSR del. Renata Stańczak (spr.)
Protokolant:	Ewa Gambuś

po rozpoznaniu w dniu 8 grudnia 2016r. w Gliwicach

sprawy z powództwa H. K. (K.)

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w K.

o deputat węglowy

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Z.

z dnia 22 lipca 2016 r. **sygn. akt** IV P 6/16

1) oddala apelację;

2) odstępuje od obciążenia powoda kosztami postępowania za II instancję.

(-) SSO Joanna Smycz (-) SSO Jolanta Łanowy-Klimek (-) SSR del. Renata Stańczak (spr.)

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn.akt VIII Pa 138/16

UZASADNIENIE

H. K. w dniu 7 stycznia 2016r. wniósł pozew przeciwko (...) S.A. w K. domagając się zapłaty kwoty 1920,61 zł, tytułem deputatu węglowego za 2015r. W uzasadnieniu żądania pozwu wskazał, że dysponuje wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z dnia 22 października 2014 r. (sygn. akt IV P 111/14), który przyznał mu prawo do deputatu węglowego. Dodatkowo wniósł o zwrot kosztów dojazdu na rozprawę w kwocie 500 zł.

Pozwana w odpowiedzi na pozew wniosła o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie na jej rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Podniosła, że prawo do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych wynikało z porozumienia zawartego ze związkami zawodowymi w dniu 20 grudnia 2004r. W związku z istotnym pogorszeniem jej sytuacji finansowej koniecznym stało się wprowadzenie programu restrukturyzacyjnego, w konsekwencji w dniu 06 lutego 2014r. zawarto porozumienie, w którym zmniejszono roczny wymiar bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych osób uprawnionych, o jedną tonę rocznie na okres dwóch lat. Następnie pozwana podała, że uchwałą nr (...) z dnia 19 września 2014r. zarząd pozwanej podjął decyzję o likwidacji deputatu węglowego dla byłych pracowników od dnia 01 stycznia 2015r. i wypowiedział organizacjom związkowym §10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. oraz §6 i 7 Porozumienia zawartego dnia 06 lutego 2014r. Pozwana podniosła, że wypowiedzenia dokonano z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, który upłynął w dniu 31 grudnia 2014r. Wskazała także, że zgodnie z art. 241⁷ kp można rozwiązać układ zbiorowy pracy, a więc także porozumienie zbiorowe. Nadto, jeżeli może wypowiedzieć te akty w całości, to tym bardziej może zrobić to w części. Końcowo pozwana wskazała, że powiadomiła wszystkie uprawnione osoby, w tym także powoda o likwidacji deputatów węglowych z dniem 1 stycznia 2015r.

Wyrokiem z dnia 22 lipca 2016r. w sprawie o sygnaturze akt IVP 6/16 Sąd Rejonowy w Z. oddalił powództwo i odstąpił od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego po stronie pozwanej.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy podał, iż ustalił i zważył co następuje:

H. K. był pracownikiem pozwanej Kompanii i przeszedł na emeryturę. Pozwana aż do 2014r., co roku wypłacała powodowi deputat węglowy w wymiarze 3 ton. W związku z pozwem o deputat za 2014r. Sąd Rejonowy w Z. wyrokiem z dnia 22 października 2014r. wydanym w sprawie sygn. akt IV P 111/14 zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 597,54 zł tytułem deputatu węglowego za 2014r. Uchwałą nr (...) z dnia 19 września 2014r. zarząd pozwanej podjął decyzję o likwidacji prawa emerytów, rencistów i innych uprawnionych do bezpłatnego węgla poczynając od 01 stycznia 2015r. i wypowiedział zachowując trzymiesięczny okres §10 oraz §7 i 6 porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. oraz jego załącznik nr 14.

Pismem z dnia 19 września 2014r. pozwana zawiadomiła organizacje związkowe o zamiarze wypowiedzenia warunków umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony w części dotyczącej uprawnień do bezpłatnego węgla z chwilą odejścia na emeryturę lub rentę lub korzystania ze świadczenia przedemerytalnego nabytego bezpośrednio po zakończeniu pobierania zasiłku dla bezrobotnych. Jako przyczynę złożenia wypowiedzeń wskazała trudną sytuację ekonomiczno-finansową spółki i zagrożenie upadłością, odniosła się także do uchwały zarządu nr 875/201 z dnia 19 września 2014r. Wypowiedzenie doręczono wszystkim organizacjom związkowym, które podpisały porozumienie z dnia 20 grudnia 2004r.

W dniu 23 września 2014r. pozwana zawiadomiła Państwową Inspekcję Pracy w K. o wypowiedzeniu porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r. w zakresie uprawnienia dla bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów i innych uprawnionych z dniem 01 stycznia 2015r.

Dokonując powyższych ustaleń Sąd Rejonowy oparł się na dokumentacji dołączonej przez stronę pozwaną, która nie była kwestionowana przez powoda.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że roszczenie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Rejonowy przytoczył art. 59 ust. 2 Konstytucji RP, z którego wynika między innymi wymóg zagwarantowania związkom zawodowym i organizacjom pracodawców: prawa występowania z inicjatywą zawarcia układu zbiorowego, prawa uczestniczenia w rokowaniach dotyczących układu zbiorowego, swobody podejmowania decyzji w sprawie związania się wynegocjowanym układem zbiorowym oraz możliwie szerokiego zakresu swobody w zakresie kształtowania treści układów zbiorowych.

Z kolei art. 239 §2 kodeksu pracy (zwanego dalej w skrócie jako „k.p.”) stanowi, że objęcie emerytów i rencistów układem zbiorowym pracy nie jest obowiązkowe. Tym samym nowo zawierane układy zbiorowe pracy mogą w ogóle pomijać byłych pracowników danego zakładu pracy, będących emerytami lub rencistami, co oznacza również możliwość pozbawienia ich dotychczasowych świadczeń. Wskazuje na to również art. 240 § 2 k.p., zgodnie z którym określanie w układach zbiorowych pracy innych spraw niż treść stosunku pracy czy wzajemne zobowiązania stron jest fakultatywne i zależy od stron układu. Do takich zaś spraw należą uprawnienia emerytów i rencistów.

Zdaniem Sądu Rejonowego należy wyrazić pogląd, że w układzie zbiorowym pracy (lub innych porozumieniach zbiorowych) można odstąpić od pewnych świadczeń przyznanych wcześniej emerytom lub rencistom w poprzednim układzie. Za taką możliwością przemawiają ogólne zasady zbiorowego prawa pracy, w tym zwłaszcza swoboda rokowań, leżąca u podstaw zbiorowego prawa pracy. Oznacza ona bowiem, że jeżeli strony układu zbiorowego pracy przyznały określone uprawnienia pracownikom lub byłym pracownikom, to mogą je następnie uchylić. Swoboda ta może być ograniczona tylko z mocy wyraźnego przepisu prawa; natomiast brak jest przepisu, który zabraniałby odstępowanie od świadczeń przyznanych wcześniej emerytom lub rencistom. Odstąpienie od świadczeń przyznanych emerytom i rencistom nie wymaga dokonania wypowiedzeń zmieniających, bowiem strony nie łączą już stosunek pracy. Wystarczy, że emeryci lub renciści (lub inne osoby uprawnione, niebędące pracownikami) zostano tylko poinformowani o pozbawieniu ich świadczeń przyznanych w porozumieniu zbiorowym.

Do rozwiązywania porozumień zbiorowych znajdują zastosowanie w drodze analogii przepisy dotyczące układów zbiorowych. Stosownie do art. 241⁷ § 1 k.p. układ rozwiązuje się: 1) na podstawie zgodnego oświadczenia stron; 2) z upływem okresu, na który został zawarty; 3) z upływem okresu wypowiedzenia dokonanego przez jedną ze stron. Natomiast zgodnie z §2 oświadczenie stron o rozwiązaniu układu oraz wypowiedzenie układu następuje w formie pisemnej. Zaś na mocy § 3 okres wypowiedzenia układu wynosi trzy miesiące kalendarzowe, chyba że strony w układzie postanowią inaczej.

Katalog czynności zmierzających do rozwiązania układu zbiorowego pracy jest katalogiem zamkniętym. Niedopuszczalnym jest choćby jednostronne rozwiązanie układu bez wypowiedzenia – wyrok z dnia 11 marca 2014 roku, w sprawie III PK 78/13, opublikowany w LEX 1480282. Zdaniem Sądu Rejonowego należy uznać, że art. 241⁷ § 1 k.p. jest przepisem bezwzględnie obowiązującym. Rozwiązanie układu zbiorowego pracy (porozumienia zbiorowego) z zachowaniem okresu wypowiedzenia jest czynnością jednostronną i niewymagającą podania przyczyny.

Dnia 19 września 2014r. pozwana zgodnie z wymogami art. 241⁷ § 1 pkt 3, § 2, § 3 k.p. złożyła na piśmie stronie społecznej (reprezentowanej przez organizacje związków zawodowych) oświadczenie woli o wypowiedzeniu z zachowaniem okresu wypowiedzenia wynoszącego trzy miesiące kalendarzowe ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2014r.: 1) § 10 Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004 roku wraz z załącznikiem Nr 14, 2) § 6 i § 7 Porozumienia z dnia 6 lutego 2014 roku. Trzymiesięczny okres wypowiedzenia minął w dniu 31 grudnia 2014r.

Zebrany w sprawie materiał dowodowy oraz rozważania prawne pozwalają przyjąć, że pozwana we wrześniu 2014r. skutecznie wypowiedziała stronie społecznej porozumienia zbiorowe w zakresie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów lub innych osób uprawnionych za 2015r., a okres wypowiedzenia upłynął z dniem 31 grudnia 2014r., co potwierdzone zostało w prawomocnym wyroku Sądu Okręgowego w G. z dnia 22 kwietnia 2016r. sygn. akt VIII Pa 215/15 i Sądu Okręgowego wK. sygn. akt IX Pa 514/15. Skoro więc pozwana skutecznie odstąpiła od prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów lub innych osób uprawnionych za 2015r., to powództwo należało oddalić. Wobec oddalenia powództwa zwrot kosztów dojazdów powoda na rozprawę nie podlegał rozpoznaniu.

Na zasadzie art. 102 k.p.c. w związku z art. 97 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd Rejonowy uznał, że należy odstąpić od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanej mając na uwadze charakter roszczenia, z którym występował, jego subiektywne przekonanie o zasadności powództwa oraz uznając, że nie zachodzi w sprawie szczególnie uzasadniony wypadek umożliwiający obciążenie powoda wydatkami i kosztami sądowymi. Hipoteza art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania

„wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia Sądowi rozpoznającemu sprawę pewną swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jaki dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do odstąpienia od obciążania jej kosztami procesu. Przepis art. 102 k.p.c. stanowi, bowiem suwerenne uprawnienie jurysdykcyjne Sądu orzekającego i do jego oceny należy przesądzenie, czy wystąpił szczególnie uzasadniony wypadek. W ocenie Sądu I instancji zarówno charakter roszczenia, z jakim wystąpił powód, jak i jego subiektywne przekonanie o zasadności zgłoszonych roszczeń, pozwalały zastosować w rozpoznawanej sprawie omawianą normę. Do kręgu wypadków szczególnie uzasadnionych należą okoliczności zarówno związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się np. charakter żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, czy przedawnienie, do drugich zaś - sytuację majątkową i życiową strony, przy czym całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku powinny być ocenione z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2011r., I CZ 26/11).

Apelację od wyroku wniósł powód zaskarżając go w całości i wnosząc o przywrócenie mu prawa do deputatu węglowego za 2015 rok wraz z odsetkami.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powód podniósł, że nabył wraz z prawem do emerytury również prawo o bezpłatnego deputatu węglowego w ilości 3 ton. Prawo to nabył aż do śmierci i nie może go zostać pozbawiony. Nadto powód wniósł o zwrot kosztów procesu, w tym kosztów dojazdu do Sądu.

Pelnomocnik pozwanej na rozprawie w dniu 8 grudnia 2016r. (k.99 akt) wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja wniesiona przez powoda nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd pierwszej instancji poczynił prawidłowe ustalenia odnośnie stanu faktycznego, przeprowadził wyczerpujące postępowanie dowodowe, a następnie w prawidłowy sposób, zgodnie z zasadami logiki i doświadczenia życiowego dokonał trafnej oceny zebranych dowodów i wyciągnął właściwe wnioski, które legły u podstaw wydania zaskarżonego wyroku.

Dokonana przez Sąd pierwszej instancji swobodna ocena dowodów nie narusza reguł zawartych w art. 233 § 1 k.p.c.

W konsekwencji, Sąd Okręgowy oceniając jako prawidłowe ustalenia faktyczne i rozważania prawne dokonane przez Sąd pierwszej instancji uznał je za własne co oznacza, iż zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w uzasadnieniu wyroku Sądu odwoławczego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998r., I PKN 339/98).

Podkreślić należy, że uprawnienie powoda do węgla deputatowego wynikało z Porozumienia z dnia 20 grudnia 2004r., ustalonego ostatecznie tekstem jednolitym z dnia 19 grudnia 2011r. które jest źródłem prawa pracy w rozumieniu art. 9 § 1 k.p.

Sąd pierwszej instancji przedstawił obszerne rozważania prawne, które Sąd drugiej instancji w całości podziela. Trafnie został powołany art. 59 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, z którego wynika, że związki zawodowe oraz pracodawcy i ich organizacje mają prawo do rokowań, w szczególności w celu rozwiązania sporów zbiorowych, oraz do zawierania układów zbiorowych pracy i innych porozumień. Podany przepis Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej dopuszcza wyraźnie zawieranie przez związki zawodowe i pracodawców i ich organizacje nie tylko układów zbiorowych pracy, ale również innych porozumień zbiorowych. Porozumienie z dnia 20 grudnia 2004r. ma zatem oparcie w ustawie – Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Słuszne jest też stanowisko Sądu pierwszej instancji dotyczące stosowania do porozumień zbiorowych przepisów Kodeksu pracy w zakresie układów zbiorowych pracy. Wskazać tutaj należy jednak, że przepisy te stosuje się odpowiednio.

W wyroku z dnia 24 września 2013r., III PK 88/12, teza III 1. Sąd Najwyższy wskazał, że do porozumień zbiorowych innych niż układy zbiorowe pracy, w zakresie nieuregulowanym przepisami ustawy upoważniającej do zawarcia danego porozumienia zbiorowego i w zakresie w jakim to nie pozostaje w sprzeczności z celem danego typu porozumienia zbiorowego, należy odpowiednio stosować przepisy prawa odnoszące się do układów zbiorowych pracy, a w szczególności zakładowych układów zbiorowych pracy. Stosowanie w sprawach nieuregulowanych do porozumień zbiorowych przepisów dotyczących układów zbiorowych pracy następuje jednak na zasadzie analogii.

Należy się też zgodzić ze stanowiskiem Sądu Rejonowego odnośnie możliwości częściowego wypowiedzenia porozumienia zbiorowego.

Sąd pierwszej instancji słusznie przyjął, że jest dopuszczalna możliwość częściowego wypowiedzenia układu zbiorowego pracy. W doktrynie zaprezentowany został pogląd, iż mimo braku wyraźnych ku temu podstaw prawnych, dopuszczalne jest wypowiedzenie częściowe układu zbiorowego pracy. Polega ono na złożeniu przez uprawniony podmiot będący stroną układu zbiorowego oświadczenia, którego celem jest doprowadzenie – po upływie ustalonego z góry czasu – do uchylecia mocy obowiązującej niektórych postanowień tego układu. Skoro związki zawodowe mają prawo zawierać układy zbiorowe i porozumienia zbiorowe, to tak samo mają prawo je wypowiedzieć.

Art. 241⁷ § 1 k.p. przewiduje, że układ rozwiązuje się z upływem okresu wypowiedzenia dokonanego przez jedną ze stron. Podobnie więc również i porozumienie zbiorowe może zostać wypowiedziane przez jedną ze stron. Skutki wypowiedzenia całkowitego są dalej idące niż skutki wypowiedzenia częściowego, a więc nie ma powodu aby wykluczać dopuszczalność preferowania przez stronę pozwaną środka łagodniejszego – częściowego wypowiedzenia.

Słusznie Sąd I instancji zauważa, że zabrany w sprawie materiał dowodowy pozwala przyjąć, że pozwana we wrześniu 2014r. skutecznie wypowiedziała stronie społecznej porozumienie zbiorowe w zakresie prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów lub innych osób uprawnionych za 2015r., a okres wypowiedzenia upłynął z dniem 31 grudnia 2014r. Wskazać w tym miejscu należy, że brak jest przepisów ustawowych, które zabraniałyby odstępowanie od świadczeń przyznanych emerytom lub rencistom. Odstąpienie od świadczeń przyznanych emerytom i rencistom nie wymaga dokonania wypowiedzeń zmieniających (jest to instytucja prawna stosowana wyłącznie w trakcie trwającego stosunku pracy). Wystarczy, że emeryci i renciści zostaną tylko poinformowani o pozbawieniu ich świadczeń przyznanych w układzie zbiorowym (porozumieniu zbiorowym).

Nie zasługują na uwzględnienie twierdzenia powoda o nierównym traktowaniu emerytów ze względu na istnienie lub likwidację zakładu pracy. To ustawodawca decyduje kto jako emeryt bądź rencista otrzymuje ekwiwalent - równowartość deputatu węglowego z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, a kto nie.

Reasumując, skoro pozwana skutecznie odstąpiła od prawa do bezpłatnego węgla dla emerytów, rencistów lub innych osób uprawnionych za 2015r. to powództwo należało oddalić.

Mając powyższe na uwadze na mocy art. 385 k.p.c. apelacja strony powodowej została oddalona jako bezzasadna. Na mocy art. 102 k.p.c. odstąpiono od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu stronie pozwanej z uwagi na skomplikowany charakter sprawy.

(-) SSO Joanna Smycz (-) SSO Jolanta Łanowy-Klimek (-) SSR del. Renata Stańczak (spr.)

Sędzia Przewodniczący Sędzia